

V tu chvíli vynořila se ze tmy Assunta a přehodila přes mrtvolu starý sešlý vojenský plášť, plášť kdysi čestně zkrvavený na poli válečném.

A Müntz byl pod ním nyní jako položená, ale neodhalená posud socha na vlastním náhrobku.

1911

0 neblahé bohatýrce

1

Měla podivné jméno Bathylidis, dostala je po své kmotře křestné, kněžně Lichnowské. Nikdo je nedovedl vyslovit, a tak jí říkali Battyka, Batulka nebo i Matulka — všelijak, jak kdo doved. Její otec byl lesník v Beskydech, v kraji vysoko položeném, horském, od světa odříznutém; sám říkal, že slouží v kraji, do kterého si čert chodí prát špinavé prádlo, a kam si chodí zchrupnout, když ho vytloukli odevšad jinad. Sníh tam scházel až v květnu; do nejbližšího městečka bylo dobrých pět hodin jízdy koňmo. Kraj byl chudý, lidé neurvalí a mlčeliví, zarytí hříšníci, jak minili všichni fořti svorně se všemi faráři; každý druhý pytlák. Některé ženy z toho zapadlého kraje jezdily do města ještě na koni, sedíce na něm po mužsku. Strojily se do špinavých kožených kalhot a do kožených kazajek, které oblékaly na nahé tělo. Prádlo bylo drahé a vzácné a nosilo se snad jen v neděli a o svátcích do kostela. Zdejší lidé prodávali na trzích prádlo, lesní med a zvláštní syrečky ovčí a kozí, smíchané s mátou. Čas jako by tu zapadl do nějaké rozsochy, a ne a ne odtéci; stál tu snad tisíciletí; snad ani potopa sem nedosáhla a nesmyla se země její panenský dech a panenskou vůni. Pasačky předly nit na pastvách s kuzele, který drživaly a otáčely pod ramenem; předly jako princezny Homérovy, ne doma u přeslice, ale pod širým nebem.

Byla jediná dcera knížecího lesníka Jarolíma z myslivny Hraničky, nejvýše položené ze všech revírů knížecích. Její otec, starý mlčelivý muž přísných zvětralých rysů a dlouhých bílých vousů, nežil s matkou. Vzal si ženu s polské strany, z města, Jadwigu, krasavici kreť a mléko, bytost lehkomyšlnou a stále se nudící, trápenou tesknící, která ne a ne

přivyknout na horách. Milovala se narcisovskou láskou; hledala dobrodružství; sjížděla všechny plesy a zábavy široko daleko v okolí. Vášnivě ráda tančila. Měla poměry s muži svobodnými i ženatými. Jednou se vrátil nečekaně Jarolím domů a zastihl ji s milencem. Zranil ji nábojem broků, který měl v pušce; Batylka, tříleté dítě, viděla řinout se krev po bělostné nahé pleci matčině. To byl veliký otřes její bytosti. Ale ku podivu: nebyla jí odporná, zamilovala si ji a s ní celé to zjištěné nervové ovzduší, které se nad ní tetelí. Jadwiga unikla svému muži, vyskočila před zuřivcem oknem, doběhla do nejbližší hájovny. Rána nebyla smrtelná, vystonala se brzy, ale nevrátila se již k muži a k dítěti. Říkali, že se odstěhovala daleko odtud do mladého továrního města právě vznikajícího a úžasně rychle se rozrůstajícího a dělala tam „metlu“. Nikdo nikdy na Hraničce se o ní nic přesného nedověděl.

To všecko se přihodilo, když byla Batylce tři léta. Nepřítomností matčinou skoro netrpěla, skoro si ji neuvědomila, neboť Jadwiga si ji skoro nevšímala; nikdy jí nepolibila, nepohládila, s ní se nepolaskala; jako by ani její matkou nebyla. Jako by v ní nebylo mateřských pudů, jako by jí dítě bylo jen přítěží. Chodila přes den po myslivně jako uspaná magnetickým spánkem — teprve k večeru ožila, postavila se před zrcadlo, obšírně a krásně se načesala, naličila, ustrojila, i když nikam nejela, žádných hostí nečekala. Strojila se pro sebe. Posadila se, ruce do klína složené, v křesle svého nejlepšího pokoje, rozsvítila několikaramenný lustr, zírala tupě před sebe, snila: o čem? o kom? Snad o kavalírech, dvorních plesích, únosech, vášnivých scénách, jak o nich četla ve starých romantických románech, které se válely všude po stolech a stolcích, po židlich, ano i po postelích a po umyvadlech. Dítě se jí batolilo u nohou, ale ona to neviděla. Když zmizela z myslivny, bylo to, jako by ne odjel člověk, nýbrž jako by odvezli krásný luxusní kus drahocenného nábytku — zbylo snad prázdné místo v pokoji, ale v ničím srdci. Služky se jí bály jako prokleté, myslivečtí mládenci klopili před ní zrak, žebráci a „boží lidé“ před ní prchali, štvála je od prahu fenami a ohrožovala je volským knutem.

Jarolím znenáviděl si po zradě Jadwičině celé ženské pohlaví, žádná

žena nesměla spát pod jeho střechou. Nezval si ani kuchařky, měl jen kuchaře. Nalezl bůhví kde starého muže, který býval v mládí kuchtíkem a pak dlouho vojákoval; jeho skrovné umění mu stačilo úplně a musilo i stačit všem ostatním. Starý Pabuza uklízel i byt, metl pokoje i dvůr, čistil šaty i boty fořtovi i mládencům; jen jednou týdně přicházela stará žena vyprat mužům prádlo a v sobotu odpoledne trochu poklidit a umýt podlahy. Jinak opatřoval všecko Pabuza, myl i nádoby přepásán špinavou ženskou zástěrou a pokuřuje z dýmky. Brzy se skamarádil s Batylkou. Houpal ji na kolenou, dělal pro ni psa i koně, vozil ji na svém hřbetě, plaze se po čtyřech. Prodělal italské vojny, učil počítat děvčátko italsky do desíti, uno, due, tre, quattro . . . Vypravoval jí o italských krajinách i městech, o podivných dějích, které se mu přihodily nebo jichž byl svědkem, a zvláště o podivném městě, které si zamiloval, které mu pro celý život udělalo. O ohromném městě, které rostlo přímo z moře, z vody, se svými paláci, chrámy, věžemi. Dívenka nedovedla si to představit. Ať namáhala svou obraznost sebe víc, cítila stále, že to není to. Sedávala na vysoké mezi, celý kraj v klesajících vlnách pod sebou, a hledávala dlouho do údolí, které zalily mlhy. Tak asi, představovala si, vypadá to v tom zázračném městě, jenže místo mlhy je voda a místo kopců a borovic a smrků rostou z ní paláce, kostely, věže, náměstí, ulice.

Žila tedy Batylka mezi samými muži, mezi myslivci a vojákem, mezi jinochy a starcem; neměla ženských družek. Po odchodu matčině nepoznala, co je to voňavka. Dýchala dým tabákový i zápach juhty, řemení a prachu. Záhy se naučila zacházet se zbraní. V šesti letech střílela veverka z flobertky, v desíti koroptve a zajíce z lefošky; a později chodila i na štand na vysokou. Pak jezdila na koni jako některé staré ženy jejího kraje; bez sedla i se sedlem. Prostovlasá honívala se přes pole i mez, staré báby se křížovaly, když ji vídaly, jak přeskakuje s koněm příkopy a potoky. Později přišel k nim myslivecký mládenec, který ji naučil šermu, šavli i fleretem; dupávali na půdě terce i kvarty, až se strop otřásal nad hlavou starému Pabuzovi.

Jarolímovi bývali přiděleni stále dva až tři mládenci, adjunkti; to byli její kamarádi; s nimi žila rovná s rovnými, ale nepřipustila mezi nimi a sebou nic než právě kamarádství; nepřipustila zejména, aby se mezi ně vplížila nějaká důvěrnost, zejména ne ani stín erotiky. Toužila po tom jim vládnout; měli ji slepě poslouchat, ne proto, že je dcera jejich představeného, nýbrž protože se jim vyrovná ve všech ctnostech chlapských: střílí jako oni, jezdí lépe než oni. Ráda by se byla uplatnila jako jejich náčelnice v nebezpečných podnicích. Přepadnout tak nějakou hospodu na samotě, převlečená do mužských šatů, provázená svými myslivci, zahrát si tak trochu na zbojnickou tlupu, nahnat lidem hodně strachu a rozuzlit všechno hlučným, rozpustilým smíchem, o tom snila. Nebo přijít tak někde na tancovačku, nastavit někomu nohu, zamíchat to pořádně a vyházet pak půl hospody na silnici! Ale proboha jen žádné sentimentality, žádné plotky s mužskými, žádné cukrování a kokrhání, jak tomu říkala, žádné slepičkaření a kohoutkování. Mládenec Prokop se do ní zamiloval, vzdychal a fňukal, opisoval pro ni verše Jablonského a Hálkovy na bílý papír se zlacenou ořízkou. Nerozuměla z toho ničemu, ani smát se tomu nemohla, byla to jen taková „belbina“, ani slaná, ani mastná. Byla by nejraději vzala plácačku a zahнала toho ufnukaného mládence jako dotěrnou mouchu.

Nebyla mužatka, ne. Byla krásná mladá dívka, snědé krásy, spojovala v sobě dívčí pružnost a dívčí křepkost s vytrvalostí a otužilostí mladého vojáka nebo zápasníka. Přijela někdy do města na koni, pušku přes rameno, jako z bronzu ulitá, nejkrásnější řecká socha. Jeden měšťák, který měl trochu zájmů literárních a politických, který četl něco o nějaké vůdkyni hajduků, který se doslechl o polské revolucionářce Pustowojtówně — byla před několika lety v módě a rozehrávala obraznost pokojných pivních měšťáků českých — přezděl jí „bohatýrka“. A to jméno bůhvíproč se ujalo a jí zůstalo.

Starý se oběsil. Našly jej děti, které sbíraly v lese jahody. Nenašly ho hned, našly ho až pátý den. Ale tu již měl vlasy a vousy deštěm vyloužené a speklé, obličej od ptáků vyklovaný, a šklebil se na lidi vyceněným žlutým chrupem v nějakém pustém chechtotu. Před několika týdny dostal nějakou zprávu o Jadwice. Jako by se byl blínu napil, motal se, nesvůj, jako pomatený; aby si dokázal svou vnitřní svobodu, vzal ten nešťastný papír a udělal si z něho fidibus. Ale nebylo to nic platné, byl to planý vzdor. Zemřel přece, třeba po letech, na tu ránu, kterou tenkrát do ní vpálil, jako by ji vystřelil do sebe a ne do ní — tenkrát v to dusné odpoledne, kdy slunce jako by šlapalo lidem po hlavách rozžhavenými železnými botami.

Batylka musila opustit myslivnu Hraničku. Přestěhovala se do nejbližšího města. Podělila nějaký kapitálek a koupila si tam malý domek v předměstí, na samém okraji města, kde silnice jde již do polí a do lesů. V zahradě byla dřevěná vrátka, otevřel jsi je, a byl jsi v polích, pak jsi přešel louku a za ní začínaly lesy, a lesy a lesy.

„Ta nepřivykne v městě,“ minili její sousedé. „Ta bude utíkat do lesů, zvykla si na ně příliš, sžila se s nimi příliš, zavolají si ji každou chvíli a ona půjde za nimi. V městě se již neochočí. Takového horského ptáka musíš vybrat ještě mladého, pak přivykne kleci; starší nežere, nepije, nezpívá, pojde.“

„Uvidíte, že bude pytláčit,“ říkali jindy. „Ta má zelenou krev. Kdo jednou přičich k prachu, kdo si zvyk na flintu na rameni, je ztracen. Jednou v noci ji zastřelí hajný a přivezou ji ráno na traktaru do města.“

Ale zdálo se, že nemají pravdu. Batylka jako by přece zvykala městu. Musila ovšem odložit své kožené kalhoty, své zbraně, prodat svého koně. Jen pušku si nechala na památku, dala si ji nad postel. Zdálo se, že celá její divoká horská mladost zapadla za ní jako zavřená vrata hřbitovni za starým Jarolímem. Zdálo se, jako by s městským krojem oblékla i jiný mrav, jinou duši.

Ano víc. Jednu chvíli se i zdálo, že se v ní přihlásila o slovo krev

matčina. Byla jí dvacet čtyři léta a nebylo posud muže v jejím životě. Náhle začala chodit do zábav, do tančiren, první do kola, poslední z kola. Jako by chtěla být jen a jen ženou, jen a jen milenkou. Jako by úplně zapomněla na své hory, na své myslivce, na své psy, na svá lesní zvířátka, na své prosluněné seče, na své vlhké raztoky. A dokonce jako by se byla zamilovala do malého úředníčka, který se jí dvořil a který jí byl s počátku odporný. Měla ráda přimost, a tento městský mužik s brýlemi na nose a počínající pleší na hlavě, s velkýma nohama a potícima se rukama, byl samá oklika, samá strojenost, samá pořádná dvornost; dlouho mu nemohla přivyknout, dlouho ho nesnášela. Ale přemáhala se, až se tomu sama divila. Jako by chtěla usvědčit pochybovače, jako by chtěla sama sobě dokázat, že může být také pořádná a způsobilá městská slečna, která si zaslouží úcty městských starousedlíků . . .

Ale lesní božstva jako by nad ní bděla a nedovolila jí zabřednout do hniující vody městské počestnosti a úctyhodnosti a zetlít tam. Stalo se, čeho by se byla nejméně nadála. Pan Konvalinka měl dvě želízka v ohni; vedle ní dvořil se i jedné bohaté vdově z rynku. A když se mimo nadání ukázalo, že není nerad viděn, ucházel se o ni, zasnoubil se s ní, oženil se s ní. A to všecko s tím pitomně hladkým úsměvem a podlým poklonkařením, které jí bylo na něm od počátku tak protivné.

Když se to Batylka dověděla, prolila několik hořkých slzí, ale byly to slzy zvláštní chuti, byly to spíše slzy ošklivosti a hněvu k sobě, než slzy lítosti. Neměla pocitu, že ji někdo zradil, nikoli, plakala nad tím, že zradila sama sebe, jakoby své vyšší poslání a určení, které jí teprve nyní určitěji vysvitlo. Nemohla si odpustit, že málo scházelo a byla by uvízla v té hniující zátoce, které se říkalo Konvalinka. A ty slzy jako by měly jen účelem odplavit vrstvu podivné sazovité špíny, která se na ní, bezradné a bezbranné, v městě usadila. Několik dní trvalo, než se omyla z toho dehtu a z toho kouře, ale omyla se přece. Její duše se rozjasnila, v její bytosti prosvitlo slunce. Zavýskla si. Její krásné efeské tělo stanulo před její duší jednoho rána znova krásné, čisté a křepké, svobodné jako vítr horský, prudké jako skalní bystřina,

osudné jako blesk, který tříští nejvyšší duby; a její duše se mu poklonila a zasnoubila se s ním.

Pochopila, že je určena něčemu vyššímu a krásnějšímu, než smyslné službě měšťákově v propoceném a páchnoucím loži manželském; že má sloužit a obětovat opravdovým bohům, které zrádně opustila.

A ten večer sňala se zdi svou pušku, sebrala náboje a odplížila se zadními vrátky své zahrady do hor; vrátila se až ráno a padla na postel vyčerpaná, ale blažená. Usnula těžkým spánkem dobrého a poctivého dělníka po práci; a ráno vstala veselá, rozjásaná, uzdravená, jakoby vykoupaná v rose a v záři měsíčné, s vědomím, že se našla.

3

Batylka nyní pytláči. Žije krásný divoký život po přání svého zpupného srdce. Je nejnebezpečnější, nejlstivější pytlák. Myslivci jsou bezmocni proti ní; vědí, že řadí, ale nemohou ji přistihnout; je smělejší než oni, obratnější než oni, vytrvalejší než oni, věci znalejší než oni; všem jejich fortelům se vysmívá, všecko jejich umění obrací vniveč . . .

Svých úlovků neprodává, jen někdy něco málo z nich pojí, nejčastěji je nechává ležet a shnit v lese. A to právě myslivce rozzuřuje. Odpustili by jí snad, kdyby to dělala z potřeby, z nouze, ale ona to dělá jako zpupnost, jim navzdory. Dráždí je tím, vyzývá je tím, je to soupeření, jsou to urážky, které jim vrhá do tváře, posměch, kterým je šlehá a bičuje. Zesměšňuje je před celým krajem, poznamenává je znamením méněcennosti jako brídily a packaře, kteří neznají své řemeslo a nestačí na ně. Jsou jí stále na stopě, ale nemohou ji usvědčit, nemají důkazů.

Knížecí lesní správa poštvála proti ní městské četnictvo. Dvakrát nebo třikrát vykonají četníci v jejím domě prohlídku, přijdou půl rozpačtí, půl hrubí, s úmyslem ji urážet. Ale zkrotnou záhy před touto amazonkou čistou jako horský mráz, jejíž oči hoří jako černé dýmanty; která pytláči jako jiná tančí nebo bruslí pro údiv a závist

diváků, pro vínek slávy, pro krásnou pověst, pro účast básníka nebo vypravěče s jejím osudem, aby ji proslavil, zapletl do svých písní, proměnil ji v legendu nebo mythus již za živa . . .

Batylka přivítá je s ironickými poklonami, s vybranou zdvořilostí. „Prosím, račte, jen račte dál, všechno si prohlédněte. Snad za trámem na půdě bude uschována ta má puška; snad na hnojišti v mrvě zahrabána. Jen si poručte, pánové, kterou almaru vám mám otevřít, co vám mám ukázat, kam vás mám dovést. Snad by bylo radno i podlahu vytrhat, snad je tu dutina pod prknem a tam je schována ta má zpropadená puška, která okrádá tolik myslivců o spánek.“ A dupne nožkou na podlahu a tváří se, jako by pod ní zaduněla vyhloubená skrýš . . .

Ze všech myslivců, kteří ji pronásledují, zajímá ji jeden; je neobyčejně chytrý a odvážný. Teprve později si povšimla, že je i mladý, velmi mladý, snad mladší než ona, štíhlý, pěkný vzrůstem i tváří. Poněkud jím pohrdá, poněkud se ho bojí, poněkud se jí líbí. Má měkkou, skoro dívčí tvář, rusý vous, plavnou hlavu, kterou nese jako nevyčválané hříbě, modré oči, nějaké bláznivé mámivé oči každé pošetilosti schopné. Je mezi nimi pravidelný souboj podle nějakých nepsaných pravidel. Oba hrají svou úlohu s velikou elegancí, s velikou bravurou, s vůlí udivit a překonat jeden druhého. Jednou ho pozorovala, neviděna jím, jak se hnal mimo ni sveden nějakou falešnou stopou; jednou stfělil on po ní a nezasáhl; nyní mohla by mu to splatit, ale nesplácí, stojí jako přimražená, a pak si řekne na omluvu: Nebylo by to rytířské, bylo by to zákeřné. Jednou ho neviděla týden a hned se jí promrzely lesy, promrzely noční toulky, chtěla zahodit svou pušku do řeky, div z toho nebyla nemocná.

Až jednou v zimě se střetli tváří v tvář.

Stáli proti sobě asi na sto kroků, když se zpozorovali. Bylo to na seči, noc byla měsíčná, na zemi sněžný poprašek; a ticho takové, že slyšíš každou snítku, každé jehličí, jak zastená a padá k zemi — ano, zastená, zapraská lehynce a padá k zemi.

Zalícili zároveň.

„Vzdej se! Skloň zbraň!“ vykřikl vztekle a celá jeho tvář pohasla a propadla se do temné pekelné zloby.

Neodpověděla, jen očima ho pomalu pila jako nějaké vzácné divadlo přírodní.

Spustil. Kule proletěla jí těsně kolem hlavy.

Teprve nyní vystřelila Batylka. Padl na zemi, rozhodil ramena, trhal sebou v křeči, prsty ryly několik vteřin do sněhu; krev lila se mu z hrudi i z úst; pak znehybnělo všechno, jen nějaké hlubší ticho valilo se z ohromné dálavy a šumělo jí v uších jako vzdálené moře.

Nešla k němu blíž; nějaký podivný stud jí bránil. Jednu chvíli se jí zazdalo, že by měla přikrýt jeho tvář nějakou hedvábnou látkou; a učinila několik pohybů, jako by ji hledala. Zklamána usedla na vysoký pařez nedaleko odtud. Zula svou těžkou shrnovačku se své malé nohy Diany lovkyně, opřela se palcem o spoušť.

Vyšla rána, byl konec.